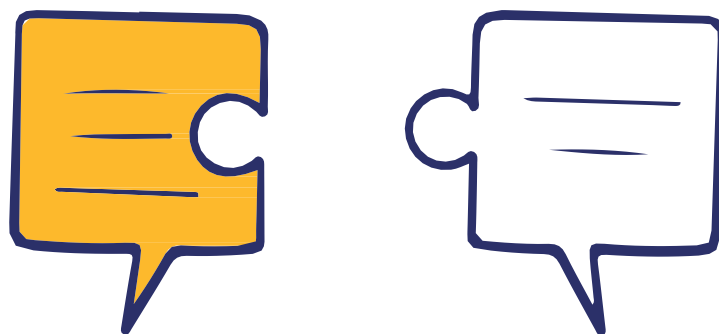

**BeHere: Perthyn, Treftadaeth
ac Ecoleg - Cyd-greu
Cymunedol gyda'r
Ymddiriedolaeth
Genedlaethol, Mount Stewart**

Lisa Rea Currie, Prifysgol y Frenhines, Belfast

**Astudiaeth Achos
Ymarferydd Arloesi
Cymunedol**

© 2026. Mae'r gwaith hwn wedi'i drwyddedu o dan CC BY-NC-SA 4.0

I gael rhagor o wybodaeth am
Gymunedau Creadigol AHRC ewch i
www.creativecommunities.uk

Ariennir Cymunedau Creadigol gan
Gyngor Ymchwil y Celfyddydau a'r
Dyniaethau y DU (Cytundeb Grant Rhif
AH/X001555/1) a'i gynnal ym Mhrifysgol
Northumbria, Newcastle.

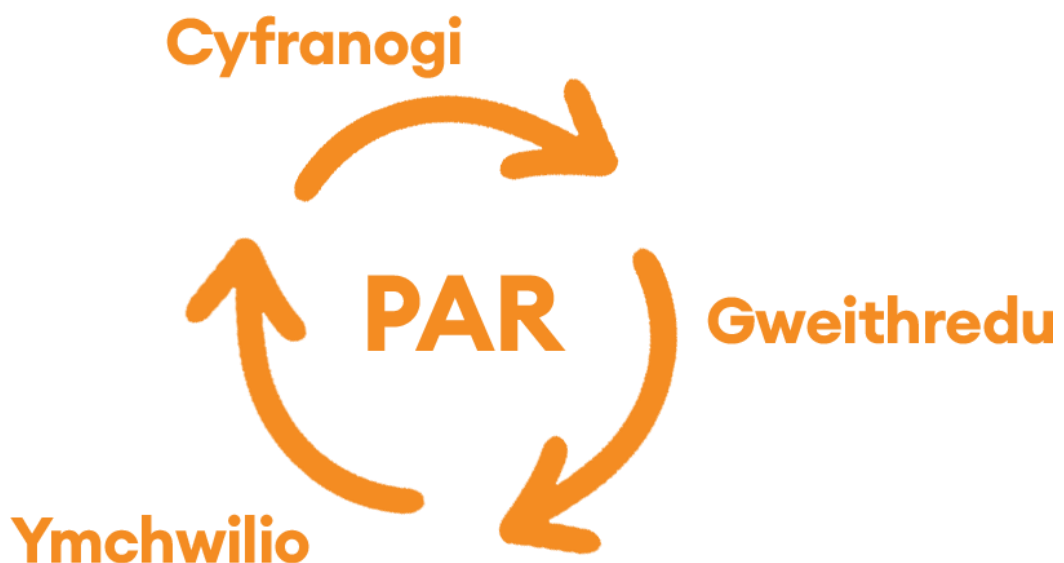

Crynodeb

Roedd BeHere: Perthyn, Treftadaeth ac Ecoleg yn Ards a North Down, yn brosiect ymchwil a oedd yn archwilio beth mae perthyn yn ei olygu mewn perthynas â threftadaeth i gymunedau lleol nad ydynt yn cael eu gwasanaethu'n ddigonol. Canolbwyntiodd y prosiect ar Mount Stewart, tŷ neo-glasurol o'r bedwaredd ganrif ar bymtheg, gerddi ffurfiol ac ystâd a reolir gan yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol. Saif ar lannau Strangford Lough, Gogledd Iwerddon (GI) mewn Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol (AHNE).

Fodd bynnag, nid yw pawb sy'n byw gerllaw yn teimlo eu bod yn perthyn i'r ased treftadaeth ar garreg eu drws. Bu partneriaeth ymchwil a oedd yn dwyn ynghyd Brifysgol y Frenhines, Belfast, timau curadurol a chyfranogiad yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol, hwyluswyr celfyddydau o [ArtsEkta](#), cyd-ymchwilwyr cymunedol, a phartneriaid lleol yn gweithio gyda'i gilydd i archwilio beth yw'r rhwystrau i berthyn a sut i'w goresgyn.

Recriwtiwyd [cyd-ymchwilwyr](#) cymunedol drwy berthnasoedd presennol â'n sefydliadau partner: [The Link](#) yn Newtownards a [Chanolfan Menywod Kilcooley](#) ym Mangor. Yn hytrach na gweithredu fel cyfranogwyr prosiect, roedd y cyd-ymchwilwyr yn bartneriaid cyfartal ochr yn ochr â'r ymchwilwyr proffesiynol ac yn ymwneud â phob lefel o ymchwil o nodi materion i werthuso. Drwy ddull [Ymchwil Gweithredu Cyfranogol](#) (PAR), gwnaethom nodi mai elfennau allweddol perthyn yw 'diogelwch, cynefindra a chymuned'. Gwnaethom ddefnyddio creadigrwydd fel cyfrwng i ddylunio llwybrau at berthyn a oedd yn canolbwyntio ar anghenion a diddordebau'r cyd-ymchwilwyr. Arweiniodd hyn at arddangosfa deithiol yn cofnodi eu teithiau i gysylltu. Mae'r ymchwil yn dangos mai aelodau o'r gymuned leol sydd yn y sefyllfa orau i nodi a datrys eu heriau eu hunain ac i wneud treftadaeth yn berthnasol iddynt, o gael cymorth ac adnoddau priodol..

Cyflwyniad

Llwyddodd BeHere i ddatgloi mynediad at dreftadaeth a gwella ymdeimlad o berthyn yng nghyd-destun hanesion cymhleth, dadleuol yng Ngogledd Iwerddon ar ôl y gwrthdaro. Roedd y model yn dangos effeithiau cymdeithasol, economaidd a diwylliannol treftadaeth a pherthyn ar gymunedau nad ydynt yn cael eu gwasanaethu'n ddigonol. Mae'n arbennig o berthnasol i ddatblygiad y [Rhaglen Dreftadaeth, Diwylliant a Chreadigrwydd](#) gan yr Adran Cymunedau a [strategaeth deng mlynedd bresennol](#) yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol, sy'n canolbwyntio ar gyfranogiad, rhoi terfyn ar fynediad anghyfartal at dreftadaeth, a manteision personol a chymdeithasol ymgysylltu â threftadaeth.

Wedi'i leoli yn y Ganolfan Hanes Cyhoeddus ym Mhrifysgol y Frenhines, Belfast, hwylusodd y CIP, Lisa Rea Currie, gyd-greu i integreiddio llais cymunedol, cynhwysiant a mynediad teg i'r broses PAR. Bu'n gweithio gyda chyd-ymchwilyr o'r ddau sefydliad cymunedol a ddewisodd eu hunain o blith grwpiau o ddefnyddwyr rheolaidd sy'n cymryd rhan mewn gweithgareddau cymdeithasol, creadigol neu gefnogol.

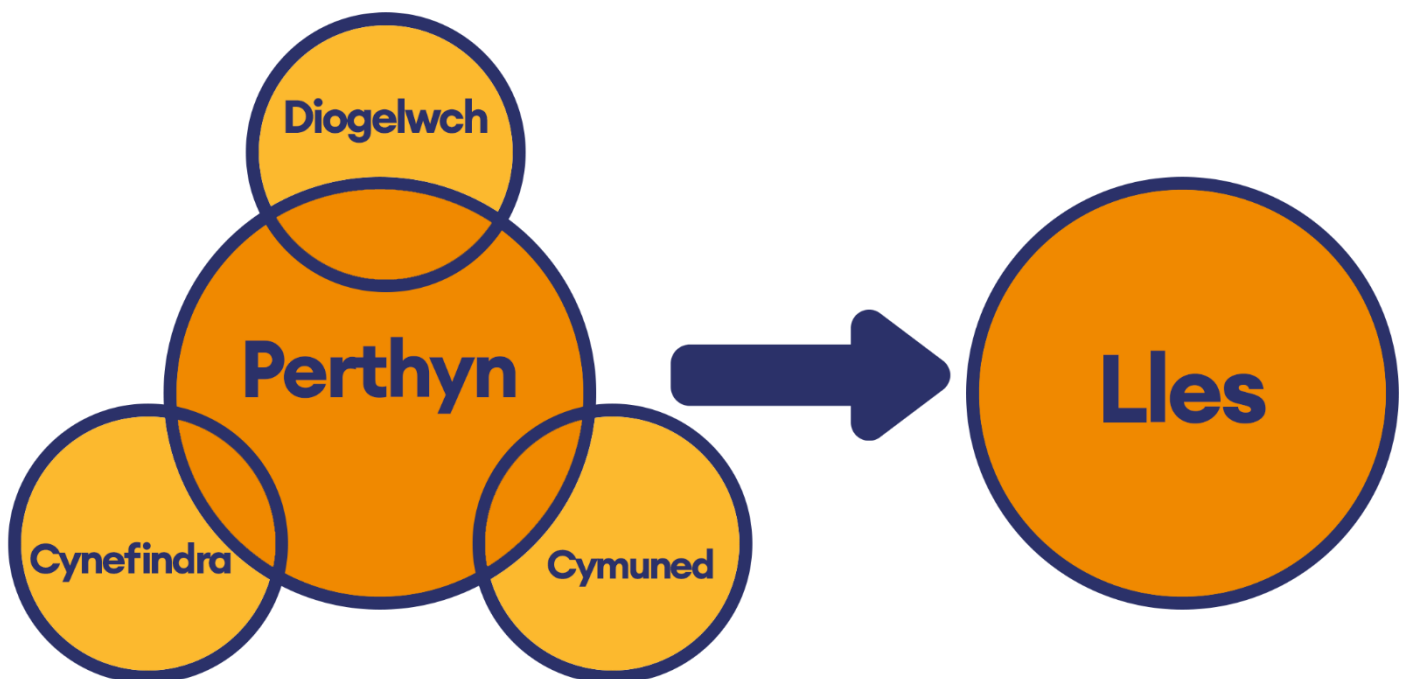
Yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol Mount Stewart

Cyd-destun yr Ymchwil

Datblygwyd BeHere o brosiect ymchwil [Historic Houses Global Crossroads](#) Gwelodd tîm HHGC gyfle i ymestyn y gwaith hwn drwy alluogi integreiddio trigolion Ards a North Down yn ddyfnach, gan ddefnyddio Ymchwil Gweithredu Cyfranogol i ymchwilio i berthyn. Roedd dechrau BeHere hefyd yn cyd-daro â lansio [cynllun](#) strategol deng mlynedd a oedd yn nodi rhoi terfyn ar fynediad anghyfartal at natur, harddwch a hanes fel un o'u nodau ac yn ystyried rhwystrau ymarferol ac emosiynol fel pellter a pherthyn.

Mae ymgyrchwyr sy'n profi allgáu yn defnyddio'r egwyddor "[Dim byd amdanom ni, hebom ni](#)". Er mwyn deall pam a sut mae pobl yn profi allgáu o fyd natur, harddwch a hanes a gynrychiolir mewn safle hanesyddol fel Mount Stewart, rhaid i'r bobl sy'n cael eu heithrio fod yn rhan o greu dealltwriaeth ac atebion. Mae Ymchwil Gweithredu Cyfranogol yn ddull ymchwil cynhwysol a chydweithredol a ddiffinnir gan gyfranogiad a phenderfyniad i gynhyrchu gwybodaeth ar gyfer newid cymdeithasol. Mae'n tarfu ar ddeinameg pŵer traddodiadol o ran sut mae gwybodaeth yn cael ei chreu ac yn ymgysylltu'n uniongyrchol â phobl y mae'r materion yn effeithio arnynt. Mae cyd-ymchwilwyr cymunedol wedi'u gwreiddio yn y broses gyfan o nodi materion, dylunio ymyriadau a gwerthuso canlyniadau.

Y fethodoleg hon oedd y sylfaen ar gyfer BeHere. Un o'r camau cyntaf oedd archwilio beth oedd ystyr y cysyniad o berthyn i'r cyd-ymchwilwyr. Roedd y ddau grŵp a gymerodd ran yn gweithio ar wahân ac eto'n nodi cysyniadau hynod debyg ar gyfer nodweddion allweddol perthyn.

Prif nodweddion Perthyn: Diogelwch; Cynefindra; Cymuned.
Ffynhonnell: Lisa Rea Currie

Daeth **diogelwch** i'r amlwg yn ei ffurfiau corfforol a seicolegol, gan gynnwys pryderon ynghylch hygrychedd a symudedd, yn ogystal â theimladau o orthrwm neu anghyfiawnder wrth ystyried a oeddent yn teimlo'n ddiogel yn y gofod. Roedd anghydraddoldeb systemig a oedd yn bresennol yn y tîm yn bodoli o dan yr wyneb drwy gydol y broses.

Roedd **cynefindra** yn agwedd allweddol arall. Roedd cyd-ymchwilydd eisïau gwybod mwy am hanes y tîm, y gerddi a'r teulu, gan geisio sicrhwydd ynghylch sut beth fyddai treulio amser yno. Mynegodd un cyd-ymchwilydd bryder ynghylch peidio â gwybod sut i ymddwyn mewn lle anghyfarwydd, gan gysylltu hyn â thrawma a'r angen am gynllun ymadael.

Roedd **cymuned** yn ganolog hefyd. Roedd gweld pobl â diddordebau cyffredin neu ymddygiadau cyfarwydd, boed yn ymwelwyr, staff neu breswylwyr, yn bwysig iddyn nhw. Roedd un cyfranogwr yn falch o weld aelod o staff â thatws. Roedden nhw eisïau hanesion a oedd yn adlewyrchu eu profiadau bywyd, yn enwedig straeon dosbarth gweithiol a hanesion bywyd gweision.

Daeth **lles** i'r amlwg hefyd fel rhywbeth â chysylltiad agos â pherthyn, a dechreuodd y cyd-ymchwilydd ddefnyddio hyn i fesur eu cysylltiad emosiynol a seicolegol â Mount Stewart.

Gan gydweithio, penderfynodd y tîm ymchwil a chyd-ymchwilydd ar y cwestiynau ymchwil canlynol:

- A all creadigrwydd cymunedol sy'n gysylltiedig â safleoedd treftadaeth helpu i wella ymdeimlad o berthyn a chydlyniant cymdeithasol?
- Sut gall creadigrwydd cymunedol feithrin cysylltiadau cryfach rhwng cymunedau yng Ngogledd Iwerddon a'u safleoedd treftadaeth, gan gyfrannu at ymdeimlad dilyn a chynaliadwy o le?
- A yw creadigrwydd yn gwella mynediad at ddiwylliant a threftadaeth ymysg cymunedau amrywiol Gogledd Iwerddon, ac yn gwella llesiant drwy gysylltiadau â threftadaeth?

Arloesi Cymunedol

Cafodd rhaglen weithgareddau BeHere ei chyd-ddylunio gyda'r cyd-ymchwilyr cyfranogol yn hydref 2025. Dechreuodd cyd-ymchwilyr drwy archwilio beth oedd ystyr perthyn iddyn nhw a sut roedd hyn yn gysylltiedig â'u teimladau am Mount Stewart. Drwy drafodaethau wedi'u hwyluso, gweithdai creadigol, recordiadau a rhannu adnoddau ar y cyd, nododd y grŵp nifer o themâu a oedd yn ganolog i alluogi perthyn: diogelwch, cynefin, cymuned a lles. Defnyddiwyd y rhain i gyd-ddylunio ymyriadau penodol i fynd i'r afael â heriau a chyfleoedd.

Cynhaliwyd y rhan fwyaf o weithdai yng nghanolfannau cymunedol y cyd-ymchwilyr. Roedd y gweithdai'n seiliedig ar drafodaethau yn bennaf ac yn cynnwys rhywfaint o ymchwil desg gydweithredol am Mount Stewart. Roedd hyn yn galluogi cyd-ymchwilyr i ddeall paramedrau'r ymchwil, archwilio sut beth fyddai'r broses PAR iddyn nhw ac, yn y bôn, meithrin ymddiriedaeth rhyngddyn nhw, y CIP a staff yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol, cyn gofyn iddyn nhw symud y tu allan i'w mannau cyfarwydd.

Roedd ymweliadau â Mount Stewart gyda'r cyd-ymchwilyr yn ymgorffori methodolegau ffoto-lais i gasglu meddyliau a theimladau am fod yn y gofod mewn amser real. Gan ddefnyddio ysgogiadau a ddatblygwyd o drafodaethau cynharach, buont yn tynnu lluniau o'r tŷ a'r casgliadau. Mewn sesiynau dilynol, adolygwyd tystiolaeth, a defnyddiwyd y deunyddiau a gasglwyd i lunio ymyriadau creadigol newydd.

Yn ystod y gweithdai ffoto-lais hyn a sesiynau diweddarach, dechreuodd y cyd-ymchwilyr archwilio sut y gallent greu eu llwybrau eu hunain at berthyn. Ar y cam hwn, dechreuodd y ddau grŵp ymwahanu o ran eu dulliau gweithredu. Diolch i bartneriaeth ArtsEkta yn y prosiect, defnyddiwyd hwyluswyr celfyddydau â'r sgiliau priodol, gydag arbenigeddau mewn gwydr, cerameg a chyfryngau cymysg i gefnogi ymgysylltiad creadigol dyfnach â Mount Stewart a datgloi mynediad at rai o gasgliadau cudd y safle.

Cyd-ymchwilyr yn archwilio'r ardd yn ystod ymweliad â Mount Stewart.

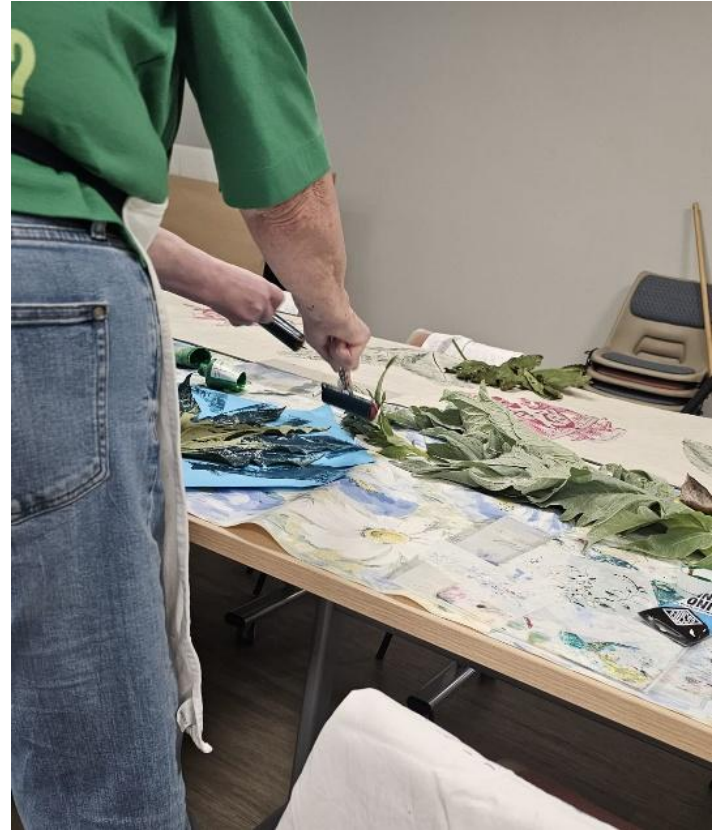
Y llun: Gwen Johnston, cyd-ymchwilydd.

Yn y cam nesaf, defnyddiodd y grwpiau greadigrwydd i ddatblygu eu myfyrdodau'n fanylach. Recriwtiwyd y grŵp o The Link o'r rhaglen MARC ar gyfer pobl sy'n delio â chamddefnyddio sylweddau. Fe ddysgon nhw'n gynnar yn eu hymchwil fod sawl aelod o deulu Londonderry a adeiladodd yr eiddo wedi wynebu heriau iechyd meddwl. Roedd hyn yn taro tant gyda nhw. Buont yn archwilio sut y gallai gadael Newtownards am fan gwyrdd a thŷ hanesyddol yn llawn celf gefnogi eu lles. Roeddent hefyd yn myfyrio ar yr ystafelloedd tywyllach ac oerach, a gadwyd am resymau cadwraeth, a'r anesmwythyd a achosir gan anghydraddoldebau systemig a gynrychiolir yn y tŷ. Wrth feddwl am olau, gofod ac iechyd meddwl, fe'u harweiniwyd at eiriau Leonard Cohen, "There is a crack in everything, that is how the light gets in". Ysbrydolodd hyn eu penderfyniad i weithio gyda gwydr wedi'i ffiwsio a serameg wedi'i ysbrydoli gan Kintsugi.

Cyd-ymchwilwyr ym Mount Stewart yn archwilio'r siandeliers. Y llun: Lisa Rea Currie.

Roedd y grŵp Kilcooley, a oedd yn cynnwys cyd-ymchwilwyr sydd â sgiliau ymchwil cryf a chariad at greffttau, wedi cysylltu â'r tŷ a'r gerddi drwy themâu cyfarwydd, fel garddio, diwylliant materol a hanes. Roeddent yn teimlo cysylltiad cryf â'r Fonesig Edith, dylunydd y gerddi a ffigwr creadigol iawn. Dylunion nhw ymyriad creadigol gan ddefnyddio lliain, ffynhonnell cyfoeth teulu Londonderry, gan ymgorffori cynrychioliadau o blanhigion o bob cwr o'r byd a gyflwynodd Edith i Mount Stewart. Yn gynnar yn y prosiect ymchwil, cydnabu'r grŵp y gwahaniaethau economaidd rhwng y cyfoeth sy'n cael ei arddangos ym Mount Stewart a phrofiadau cymharol dlotach eu hynafiaid eu hunain. I gynrychioli hyn yn eu hymateb creadigol, fe wnaethon nhw addurno'r lliain â llaw i gydnabod y broses 'flodeuo' yr oedd merched a menywod ifanc yn cael eu cyflogi ynddi mewn diwydiannau bwthyn o amgylch yr ystâd.

Eileen yn addurno'r lliain yn ystod y gweithdy creadigol. Gwen yn printio'r lliain gan ddefnyddio deiliach o erddi Mount Stewart. Y llun: Mary Lappin, cyd-ymchwilydd.

I'r ddau grŵp, roedd defnyddio creadigrwydd i archwilio perthyn yn golygu symud tuag at dreftadaeth a chryfhau cysylltiadau â lle ac â'i gilydd. Roedd ymweliadau pellach yn eu galluogi i gael ysbrydoliaeth o gasgliadau Mount Stewart a dyfnhau eu cysylltiad â'r safle. Nododd cyd-ymchwilwyr eu bod yn teimlo'n wahanol yn y gofod dros amser, ac o ganlyniad daethant yn fwy cyfforddus gyda'r tensiwn rhwng profi harddwch a mawredd yng nghyd-destun anghydraddoldeb, gan gydnabod, yn eu geiriau nhw, "y breintiedig a'r difreintiedig".

Daeth y prosiect i ben gydag arddangosfa deithiol wedi'i chyd-ddylunio yn ystod haf 2026, lle bu cyd-ymchwilwyr yn rhannu eu dysgu â ffrindiau, rhanddeiliaid lleol, y gymuned ehangach ac ymwelwyr ym Mount Stewart a lleoliadau ledled Gogledd Iwerddon, mewn diwrnod rhannu hanes lleol ym Mount Stewart ym mis Mehefin 2026, ac mewn gweithdy ym mis Awst 2026 er mwyn cysylltu â grwpiau lleol eraill gan ddefnyddio arferion creadigol i ymgysylltu â threftadaeth a lle.

Gwersi Allweddol

Mae treftadaeth yn eiddo i bawb, ond mae BeHere yn dangos bod ymdeimlad o berthyn, perchnogaeth a chysylltiad yn fregus ac yn hawdd ei niweidio gan bolisïau sefydliadol; gan anfantais, allgáu ac ymleiddio; a phan fydd hanesion cymhleth yn cael eu hanwybyddu neu eu cuddio yn hytrach na'u harchwilio gyda pharch a gofal.

Mae'r ymchwil hwn yn awgrymu, lle mae'r berthynas rhwng treftadaeth a rhan o'r gymuned yn chwalu, y gellir ac y dylid ei hatgyweirio, er budd y naill a'r llall. Ond mae hynny'n gofyn am waith, ac adnoddau i gefnogi'r gwaith hwnnw. Mae'r ymchwil yn awgrymu mai cymunedau, mewn partneriaeth ag ymchwilwyr a rhanddeiliaid dinesig eraill, sydd yn y sefyllfa orau i ddatrys y problemau hyn.

O ganlyniad uniongyrchol i gymryd rhan yn BeHere, dywedodd cyd-ymchwilwyr eu bod wedi datblygu cysylltiadau emosiynol a seicolegol dyfnach â Mount Stewart fel safle treftadaeth, gan ddechrau nodi elfennau penodol o'r safle a oedd yn meithrin ymdeimlad o berthyn, a datblygu allbynnau creadigol a oedd yn trosi eu myfyrdodau'n ffurfiau materol. Ers cwblhau eu hymatebion creadigol fel rhan o'r prosiect, mae'r cyd-ymchwilwyr wedi parhau i gymryd rhan mewn gweithgareddau creadigol drwy brosiectau a gynigir gan Mount Stewart a'r Ymddiriedolaeth Genedlaethol.

Mae manteision y prosiect hwn wedi mynd y tu hwnt i feithrin ymdeimlad o berthyn ym Mount Stewart, ac mae'r perthnasoedd a'r sgiliau a gafwyd yn ystod y prosiect wedi troi'n ymgysylltu â threftadaeth ar raddfa ehangach. Mae cyd-ymchwilwyr wedi mynd ymlaen i ymweld â safleoedd treftadaeth newydd eraill a hwylusir gan eu perthynas â staff yn yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol, ac wedi ehangu eu hymgysylltiad â pherthyn o ganlyniad. Dywedodd sefydliadau partner hefyd fod gan y cyd-ymchwilwyr lefelau hyder uwch wrth ymgysylltu ag adnoddau cymunedol eraill.

Ymagwedd hygyrch, gyfartal a chydweithredol at ymchwil oedd craidd y prosiect. Roedd dulliau ymchwil creadigol, fel ffoto-lais, yn hyrwyddo hyder a chysur i'r cyd-ymchwilwyr ac yn galluogi myfyrio amser real. Roedd trafodaeth onest am anghydraddoldeb systemig wedi helpu cyd-ymchwilwyr i brosesu anghysur.

Roedd defnyddio PAR yn caniatáu ymgysylltu hirdymor, gyda'r un grwpiau'n cwrdd bob wythnos dros gyfnod o naw mis. Roedd yr amser hwn yn caniatáu i ymddiriedaeth gael ei meithrin rhwng partneriaid a chymuned, ac i'w datblygu rhwng yr holl randdeiliaid. Dywedodd nifer o gyd-ymchwilwyr fod y sesiynau wythnosol a gynhaliwyd dros nifer o fisoedd yn darparu strwythur a oedd yn meithrin lles. Mae hyn yn dangos bod meithrin perthnasoedd teg a chaniatáu amser i ymddiriedaeth dyfu yn hanfodol wrth weithio gyda chymunedau. Roedd bod yn gyfarwydd â'r safle hefyd yn gwella drwy gynnal ymweliadau dro ar ôl tro.

Nid yw disgwyl i bobl addasu i amgylcheddau anghyfarwydd heb gymorth yn gweithio. Mae angen i sefydliadau treftadaeth newid, nid cymunedau. Ond pan fydd cymunedau'n cael eu gwahodd i fod yn arbenigwyr ar greu ymdeimlad o berthyn yn eu hardaloedd eu hunain ac yn cael yr adnoddau i rannu eu harbenigedd, gallant ddod o hyd i atebion.

Mae'r dystiolaeth i'w chael yn nhrafodaethau'r cyd-ymchwilyr, y ffotograffau a'r cysur sy'n esblygu yn y gofod.

Mae'r prosiect wedi creu newid mesuradwy ymhlith y sefydliadau partner. Mae tîm yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol ym Mount Stewart yn ystyried sut i ymgorffori straeon gweision a phobl dosbarth gweithiol yn eu dehongliad o ganlyniad uniongyrchol i BeHere. Mae wedi elwa o ymwybyddiaeth newydd o ddeinameg pŵer a sut i gyd-ddylunio cydweithio ac adrodd straeon mwy teg gyda chymunedau yng Ngogledd Iwerddon. Mae'r prosiect hefyd wedi cryfhau'n sylweddol y berthynas rhwng gweithwyr treftadaeth proffesiynol a chymunedau lleol, gan osod sylfeini ar gyfer gwaith yn y dyfodol ar ôl mis Awst.

Ar gyfer y tîm ymchwil, datblygodd y prosiect sgiliau mewn dulliau cyfranogol ac ymarfer cyd-greu a gwell dealltwriaeth o berthyn, fel y mae cymunedau Gogledd Iwerddon wedi ei brofi. Mae'r gwaith hefyd wedi ehangu rhwydweithiau ymchwil yn sylweddol ac wedi galluogi partneriaethau newydd ar draws disgyblaethau a sefydliadau, gan ddatblygu perthnasoedd newydd i gefnogi ymchwil ymgysylltiol sy'n cael ei harwain gan effaith. O fewn HEI NI, mae wedi cyfrannu at lwybrau sefydliadol ar gyfer effaith, gan ddarparu tystiolaeth hanfodol o werth arbenigwyr ymgysylltu yng Nghanolfan Hanes Cyhoeddus QUB.

Mae partneriaid nawr yn edrych ar sut mae cefnogi'r berthynas barhaus rhwng yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol a'r cymunedau dan sylw, er mwyn sicrhau bod modd lledaenu'r hyn a ddysgwyd o'r gwaith hwn ar draws Gogledd Iwerddon.

Mount Stewart o'r gerddi. Credyd delwedd: Gwen Johnston, cyd-ymchwilydd.

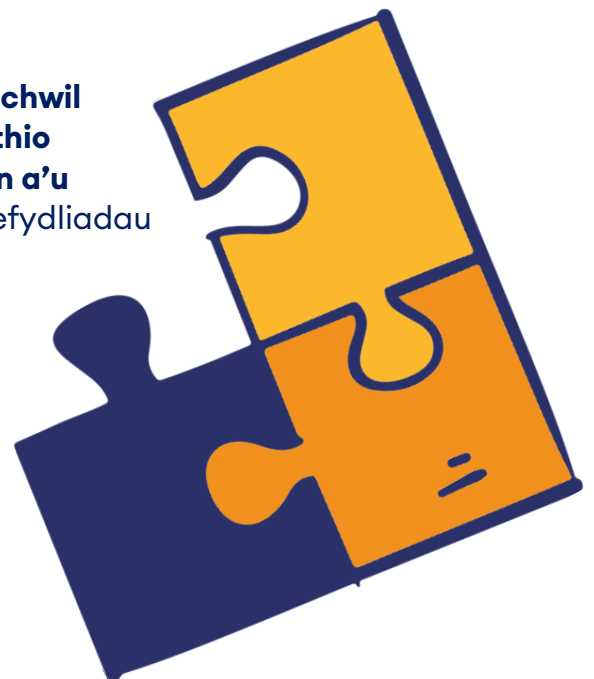
Argymhellion

Mae angen partneriaeth traws-sector rhwng cymunedau, sefydliadau treftadaeth a'r llywodraeth i nodi a lliniaru rhwystrau i fynediad at dreftadaeth a pherthyn mewn safleoedd treftadaeth yng Ngogledd Iwerddon. Rhaid i Weithrediaeth Gogledd Iwerddon a Chyrff Hyd Braich (ALB) sicrhau bod eu polisiau a'u cyllid yn cael eu strwythuro fel bod treftadaeth a diwylliant yn fwy hygyrch i gymunedau nad ydynt yn cael eu gwasanaethu'n ddigonol, yn enwedig mewn ardaloedd sydd â seilwaith gwael ac mewn ardaloedd o amddifadedd uchel.

Mae cyd-greu, ymchwil sy'n ymgysylltu â'r gymuned a dulliau cyfranogol yn hanfodol i archwilio perthyn mewn cyd-destunau lle mai datgysylltu ac allgáu yw'r norm. Mae angen diogelwch, cynefindra a chymuned ar grwpiau nad ydynt yn defnyddio safleoedd treftadaeth yn rheolaidd er mwyn cymryd y cam cyntaf dros y trothwy. Dylai sefydliadau treftadaeth wrando ar leisiau pobl a chydabod y rhwystrau emosiynol, ymarferol a gwybodaeth sy'n cael eu creu gan anghydraddoldebau, gan gydnabod cymunedau fel yr arbenigwyr ar eu hanghenion eu hunain.

Dylai ymchwilwyr, sefydliadau treftadaeth, cyllidwyr a llunwyr polisiau gydnabod yr amser a'r ymdrech sy'n gysylltiedig â rhag-drefnu partneriaethau heb eu hariannu cyn y gellir cynnal gweithgareddau a ariennir. Mewn cymunedau, yn enwedig y rheini nad ydynt yn cael eu gwasanaethu'n ddigonol, mae ymddiriedaeth a pherthnasoedd teg yn cymryd amser hir i'w datblygu. Roedd y cyd-ymchwilwyr ym mhrosiect BeHere yn cwrdd â'i gilydd yn wythnosol am bron i ddau fis cyn ymweld â Mount Stewart, ond roedd y sylfaen a adeiladwyd yn ystod y cyfnod hwn yn golygu bod unigolion yn gallu prosesu eu anghysur mewn lle diogel a oedd yn ystyriol o drawma.

Dylai'r Llywodraeth a Chyrff Hyd Braich ddefnyddio'r ymchwil hon i fuddsoddi mewn cyd-greu a datblygu dull o gydweithio hirdymor rhwng safleoedd treftadaeth Gogledd Iwerddon a'u cymunedau lleol. Mae'r prosiect yn dangos bod angen i sefydliadau newid o ran y broses o ymgysylltu â chynulleidfaoedd newydd. Mae angen i sefydliadau gael adnoddau a chymorth i fuddsoddi mewn newid systemau, llywio dull rhannu awdurdod o ddehongli a chaniatáu amser ar gyfer meithrin ymddiriedaeth gyda chymunedau nad ydynt yn cael eu gwasanaethu'n ddigonol.

Edrych tua'r Dyfodol

Darparodd buddsoddiad AHRC yn yr Ymarferydd Arloesi Cymunedol gymorth hirdymor, hyblyg a alluogodd gydweithrediad arbrofol unigryw ar draws sectorau yng Ngogledd Iwerddon. Roedd yn cefnogi dulliau creadigol a chyfranogol sydd wedi creu gwybodaeth ac ymwybyddiaeth newydd o'r rhwystrau a'r cyfleoedd sy'n gysylltiedig â dod â chynulleidfaoedd newydd i ymgysylltu â safleoedd treftadaeth Gogledd Iwerddon.

Mae'r prosiect wedi meithrin hyder yn y tîm cyflawni a chyd-ymchwilwyr, wedi codi ymwybyddiaeth o Gyrrff Hyd Braich y DU a Gweithrediaeth Gogledd Iwerddon, ac wedi creu cysylltiadau newydd sy'n gallu sicrhau cynaliadwyedd a chadernid ar gyfer y gwaith yn y dyfodol.

Yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol Mount Stewart

Rhagor o wybodaeth:

I gael rhagor o wybodaeth am Gymunedau Creadigol AHRC ewch i www.creativecommunities.uk

Cysylltu â'r CIP

Lisa Rea Currie, Prifysgol y Frenhines, Belfast

l.reacurrie@qub.ac.uk

Ariennir Cymunedau Creadigol gan Gyngor Ymchwil y Celfyddydau a'r Dyniaethau y DU (Cytundeb Grant Rhif AH/X001555/1) a'i gynnal ym Mhrifysgol Northumbria, Newcastle.